

Το φαινόμενο Μάρτιν Μακντόνα

Στα τριάντα τρία του έχει ήδη γράψει έξι έργα που γνώρισαν μεγάλη επιτυχία και βραβεύτηκαν επανειλημμένως τόσο στο Λονδίνο όσο και στη Νέα Υόρκη. Ιρλανδικής καταγωγής, ο Μάρτιν Μακντόνα μένει στο Λονδίνο, όπου αυτήν την εποχή παρουσιάζεται στη σκηνή Cottesloe του Εθνικού Θεάτρου το έβδομο έργο του, με τίτλο «The Pillowman». Η θεματική των έργων του, το κατάμαυρο χιούμορ του, οι προκλητικές του δηλώσεις (βρίσκει το σύγχρονο θέατρο ανιαρό και δηλώνει ότι οι δικές του αναφορές και επιρροές δεν είναι θεατρικές αλλά κινηματογραφικές και τηλεοπτικές), έχουν ενοχλήσει πολλούς. Άλλοι τόσοι, φυσικά, αναγνωρίζουν το μεγάλο ταλέντο του Μακντόνα, που συνεχίζει την παράδοση των μεγάλων Ιρλανδών συγγραφέων του 20^{ου} αιώνα –έστω και κάπως τσαλακωμένα.

Επικίνδυνο θέμα διάλεξε ο Μάρτιν Μακντόνα για τον «Υπολοχαγό του Ίνισμορ».

Μια μαύρη κωμωδία, που φιλοδοξεί να καταδικάσει τη βία, παρουσιάζοντας μια χούφτα Ιρλανδούς του Irish National Liberation Army, ακραίας τρομοκρατικής οργάνωσης για την απελευθέρωση της Βόρειας Ιρλανδίας, να σκοτώνονται μεταξύ τους διά ασήμαντον αφορμή, δεν είναι εύκολη υπόθεση.

Οι περισσότεροι επικριτές του έργου καταδίκασαν την σκληρή βία που παρουσιάζεται επί σκηνής αλλά πρέπει να υποφέρει κανείς από έλλειψη χιούμορ για να ενοχληθεί από τη βία μιας ιστορίας εμφανώς και σκοπίμως τραβηγμένης από τα μαλλιά. Θα ένιωθα άβολα μόνο αν ήμουν από την Ιρλανδία –και για άλλους λόγους: η εξευτελιστική εικόνα με την οποία παρουσιάζει ο συγγραφέας τους Ιρλανδούς τρομοκράτες, δεν δικαιώνει τους πολυετείς αγώνες του ιρλανδικού λαού για την απελευθέρωσή του από Άγγλους. Μάλιστα σήμερα που γύρω από το ζήτημα «τρομοκρατία» βρίσκονται σε εξέλιξη συζητήσεις επί συζητήσεων (προσφάτως οι τρομοκράτες της ‘δικής’ μας 17 Νοέμβρη καταδικάστηκαν ως κοινοί ποινικοί εγκληματίες, την ίδια στιγμή που η πλανηταρχική τρομοκρατία έχει προκαλέσει τον έντονο προβληματισμό όλων όσων επιμένουν να εξετάζουν τα πράγματα με ψυχρή λογική), το να παρουσιάζεις τους Ιρλανδούς τρομοκράτες σαν περιθωριοποιημένα αποβράσματα, ως επιλογή έως και αντιδραστική μπορεί να χαρακτηριστεί.

Ο «Υπολοχαγός του Ίνισμορ», που παρουσιάζεται στο Θέατρο του Νέου Κόσμου σε σκηνοθεσία Βαγγέλη Θεοδωρόπουλου, κρύβει παγίδες. Η πρώτη αφορά όσους εκ των θεατών δεν έχουν γενικές γνώσεις για την Ιστορία της Ιρλανδίας. Αυτοί, πιθανώς, θα απορήσουν σε κάμποσα σημεία του έργου και ίσως να σχηματίσουν στρεβλή εικόνα για το περίπλοκο και ακανθώδες θέμα των απελευθερωτικών ιρλανδικών στρατών. Εδώ το μόνο που μπορεί να παρατηρήσει κανείς είναι ότι στην Αθήνα των εκατό και περισσότερων θεάτρων, με τις εκατοντάδες παραστάσεις έργων που φτάνουν από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, οι θεατές καλούνται να επιλέξουν αφού πρώτα ενημερωθούν. Στα θέατρα που παρουσιάζουν έργα έπειτα από σκέψη και ψάξιμο, και το Θέατρο του Νέου Κόσμου είναι ένα απ’ αυτά, συνήθως τα έντυπα προγράμματα των παραστάσεων είναι αρκούντως κατατοπιστικά –μισή ώρα πριν από την έναρξη της παράστασης και μια διαγώνια ανάγνωση των κειμένων τους είναι αρκετή για να καταλάβουν οι θεατές πού κινείται η ιστορία.

Η δεύτερη παγίδα αφορά τους θεατές του «Υπολοχαγού» που θα θελήσουν να κρίνουν την τρελή ιστορία του Μακντόνα βάσει της πολιτικής σκέψης και γνώσης τους. Αυτοί μάλλον θα προβληματιστούν για την τοποθέτηση του συγγραφέα, έστω κι αν ο ίδιος ο ΜακΝτόνα δηλώνει πως δεν επεδίωξε τίποτα περισσότερο από την καταδίκη της βίας. Και έχει δίκιο τουλάχιστον σ' ένα σημείο: η ιδεολογικώς φορτισμένη χρήση της βίας για μεγάλο χρονικό διάστημα οδηγεί στην απόλυτη απαξίωση της ανθρώπινης ζωής με βασική συνέπεια την τρομακτική αλλοτρίωση των ανθρώπων που την ασκούν. Στερημένοι από ηθικές αξίες στο όνομα ενός υπέρτατου σκοπού, οι εν καιρώ ειρήνης τρομοκράτες χάνουν σταδιακά την ηθική υπόσταση της ίδιας τους της ύπαρξης, καταλήγοντας σε επικίνδυνες μηχανές θανάτου.

Οι δραματουργικές αρετές αυτής της θαυμάσιας μαύρης κωμωδίας, ωστόσο, δεν μπορούν να αγνοηθούν από κανένα. Η άρτια δομή, με την μία σκηνή να «κουμπώνει» πάνω στην άλλη με σπάνια ακρίβεια, οι γρήγοροι διάλογοι, το μαύρο χιούμορ σε συνδυασμό με την ακραία βία (η οποία ακριβώς λόγω της ακρότητάς της και των υπόλοιπων συμφραζομένων της σκηνικής πράξης, δεν ενοχλεί –είναι σουρεαλιστική και όχι ρεαλιστική) γρήγορα απορροφούν όλη την προσοχή του θεατή.

Η παράσταση του Βαγγέλη Θεοδωρόπουλου ακολούθησε τις οδηγίες του συγγραφέα και βασίστηκε στις ερμηνείες των ηθοποιών του. Προφανώς για να μειώσει το κόστος της παράστασης, ο σκηνοθέτης επέλεξε να μοιράσει τους ρόλους σε νέους ηθοποιούς –ο πιο έμπειρος εξ αυτών είναι ο Νίκος Ορφανός. Πρόκειται για λύση που κι άλλοι σκηνοθέτες ακολουθούν, η οποία, όπως είναι φυσικό, περιορίζει την ερμηνευτική αποτελεσματικότητα της διανομής. Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, οι απαιτήσεις επικεντρώνονται στο μόνο παλιό της διανομής, τον Δημήτρη Πιατά. Αν και καλός κωμικός, με αναγνωρίσιμο σήμα, εδώ έχει υιοθετήσει ένα υποκριτικό στιλ (να σπάει συχνά την ροή του λόγου στο τέλος της φράσης κατεβάζοντας τον συνήθη τόνο της φωνής του) που ταιριάζει σε άλλου τύπου, «λόγιες», κωμωδίες αλλά διόλου στο αγροίκο ήρωα που υποδύεται.

Αντιθέτως πραγματικά απολαυστικός είναι ο Ευθύμιος Παπαδημητρίου στο ρόλο του Ντέιβυ –ένας νέος ταλαντούχος ηθοποιός, με φυσικό κωμικό χάρισμα που εδώ κατορθώνει να σπάσει το αόρατο νήμα που κρατά τους περισσότερους συναδέλφους του στην ανωνυμία. Έπαιξαν ακόμη ο Γιώργος Γάλλος, η Κόρα Καρβούνη (θαυμάσια στο ρόλο του αγοροκόριττου της ιστορίας), ο Αντώνης Καρυστινός και ο Παντελής Δεντάκης.

Τη μετάφραση του έργου υπογράφει ο Δημήτρης Κιούσης, τα σκηνικά και τα κοστούμια ο Γιώργος Γαβαλάς, τη μουσική η Μαρία Χριστίνα Κριθαρά.

Η ζωή είναι ένα όνειρο

Ένα σπουδαίο έργο του κλασικού ρεπερτορίου, το «Η ζωή είναι ένα όνειρο» του Καλντερόν ντε λα Μπάρκα, από τον Χρυσό Αιώνα του ισπανικού θεάτρου (17^{ος} αι.), παρουσιάζεται στη Κεντρική Σκηνή του θεάτρου Αμόρε, σε σκηνοθεσία Θωμά Μοσχόπουλου. Η υπόθεσή του μοιάζει με παραμύθι: ένας νέος άνδρας, που έχει περάσει όλη τη ζωή του φυλακισμένος, ξαφνικά ξυπνάει πρίγκιπας μέσα σ' ένα παλάτι. Η έλλειψη κοινωνικής εμπειρίας και η εξουσία γρήγορα τον οδηγούν σε άδικες πράξεις και καταλήγει πάλι στη φυλακή του. Η απότομη μετάβαση από τη μία κατάσταση στην άλλη τον μπερδεύουν σε βαθμό που να μην γνωρίζει τι απ' όλα όσα ζει είναι όνειρο. «Μήπως η ζωή είναι ένα όνειρο;» είναι το ερώτημα που φυσικά προκύπτει, ξεπερνώντας τα όρια που το ίδιο το έργο θέτει.

Η έμμετρη μετάφραση έγινε από τον, και ηθοποιό, Νίκο Χατζόπουλο. Τα σκηνικά και τα κοστούμια είναι της Έλλης Παπαγεωργακοπούλου, η μουσική του Coti K, και οι φωτισμοί του Λευτέρη Παυλόπουλου. Παίζουν οι ηθοποιοί: Άννα Μάσχα, Ιωάννα Παππά, Αργύρης Ξάφης, Γιάννης Νταλιάνης, Κώστας Μπερικόπουλος, Γιώργος Γλάστρας, Σωκράτης Πατσίκας, Άκης Λυρής.